

Hanna Małgorzata Wilska

Temat rozprawy doktorskiej: „Żywność dla niemowląt i małych dzieci w odniesieniu do aktualnych standardów medycznych”

Praca na stopień doktora nauk o zdrowiu

Streszczenie

Jednym z najważniejszych aspektów opieki jest podawanie żywności, która pokryje zapotrzebowanie dziecka na energię oraz składniki odżywcze, a jednocześnie będzie bezpieczna dla jego zdrowia i życia. Preparaty zastępujące pokarm kobiecy oraz żywność gotowa są bezpieczne do stosowania dla niemowląt i małych dzieci. Bezpieczeństwo obejmuje w sposób szczególny:

- stosowanie określonych składników surowcowych oraz substancji dodatkowych i pomocniczych do produkcji żywności przeznaczonej dla niemowląt i małych dzieci,
- wystandaryzowaną wartość odżywczą zmniejszającą ryzyko niedoborów lub nadmiarów pokarmowych,
- przestrzeganie kryteriów dotyczących najwyższych dopuszczalnych poziomów substancji zanieczyszczających, w tym pozostałości pestycydów,
- kontrolę procesu produkcji, wdrażania systemów zapewniających odpowiednią jakość i bezpieczeństwo produktu finalnego.

Wstępnym etapem niniejszej pracy była analiza aktualnego stanu wiedzy na temat żywienia niemowląt i małych dzieci. Zebrane piśmiennictwo przeanalizowano pod kątem najnowszych zaleceń dotyczących żywienia niemowląt i małych dzieci. Uwzględniono stanowiska grup ekspertów i towarzystw naukowych, tak polskich, jak i światowych. Dostępną w obrocie rynkowym w Polsce żywność przeznaczoną dla niemowląt i małych dzieci skatalogowano i oceniono w odniesieniu do aktualnych standardów medycznych dotyczących żywienia oraz obowiązujących regulacji prawnych. Utworzony katalog produktów może być wykorzystany przez specjalistów – lekarzy i dietetyków do planowania optymalnego sposobu odżywiania niemowląt i małych dzieci. Istotną wartością dodaną katalogu produktów jest również możliwość wykorzystania go w specjalistycznych programach komputerowych służących

do wyliczania wartości energetycznej i odżywczej diety. Pozwoli to na zobiektywizowanie struktury spożycia żywności i profilu składników odżywczych w dietach małych dzieci.

W autorskim katalogu produktów ujęto 29 preparatów do początkowego żywienia niemowląt oraz 25 preparatów do dalszego żywienia niemowląt dostępnym w obrocie rynkowym w Polsce na początku 2016 roku. Mleko modyfikowane podawane jest 61% niemowląt w wieku 5-12 miesięcy (w tym 58% codziennie) oraz 45% dzieci w wieku 13-36 miesięcy (w tym 38% codziennie).

Żywność gotowa (określenie to obejmuje kategorie: *produkty zbożowe przetworzone* oraz *żywność dla dzieci* i w wyraźny sposób precyzuje, że nie obejmuje żywności naturalnej, świeżej i/lub niskopretworzonej) jest powszechnie stosowana w żywieniu niemowląt i małych dzieci. Przynajmniej 2-4 razy w tygodniu żywność gotową otrzymuje 84% niemowląt, przy czym 65% codziennie. Pośród dzieci w drugim i trzecim roku życia 55% otrzymuje żywność gotową przynajmniej 2-4 razy w tygodniu, w tym 33% codziennie. W autorskim katalogu produktów stworzonym na potrzeby pracy ujęto 534 gotowe produkty przeznaczone dla niemowląt i małych dzieci, w tym 102 produkty zbożowe przetworzone oraz 432 produkty z kategorii żywność dla dzieci, w tym: dania warzywne i warzywno-mięsne (175 produktów), deserki (176 produktów) oraz napoje (81 produktów). Spośród żywności gotowej 69% produktów przeznaczonych było dla niemowląt powyżej 6. miesiąca życia (dla niemowląt powyżej 4. miesiąca życia było 36% produktów).

Najwyższą średnią zawartością energii w 100 g produktu gotowego do spożycia odnotowano w kategorii sucharki i biszkopty (średnio 403 kcal/100 g), natomiast najniższą w daniach warzywnych i warzywno-mięsnych (średnio 58,63 kcal/100 g). W porównaniu do pozostałych kategorii produktów dania warzywne i warzywno-mięsne charakteryzowały się najwyższą średnią zawartością białka (4,25 g/100 kcal), tłuszczu (2,94 g/100 kcal) oraz błonnika (2,97 g/100 kcal), a także najniższą średnią zawartością węglowodanów (12,66 g/100 kcal). Produkty z kategorii deserki zawierały białko w uśrednionej ilości 1,46 g/100 kcal, co było najniższą średnią wartością spośród wszystkich kategorii oraz najwyższą zawartością cukrów, wynoszącą średnio 15,66 g/100 kcal. Proste produkty zbożowe, w porównaniu do pozostałych kategorii produktów, charakteryzowały się najniższą średnią zawartością tłuszczu (0,51 g/100 kcal) oraz cukrów (3,12 g/100 kcal) przy jednocześnie najwyższej średniej zawartości węglowodanów (21,12 g/100 kcal). Produkty zbożowe przetworzone z dodatkiem

składników wysokobiałkowych zawierały średnio najmniej błonnika (0,49 g/100 kcal) ze wszystkich analizowanych kategorii.

Mimo niezbędnej zgodności z regulacjami prawnymi występują obszary, w których możliwe jest większe dopasowanie gotowej żywności dla niemowląt i małych dzieci do zaleceń ekspertów dotyczących żywienia tej szczególnej grupy. Znaczna część żywności gotowej, przeznaczonej dla niemowląt i dzieci do ukończenia 3. roku życia zawierała w swym składzie cukier – składnik, którego spożycie przez niemowlęta i małe dzieci powinno być możliwie ograniczone. Tymczasem kaszki i kleiki, które przynajmniej 2-4 razy w tygodniu spożywa 66% niemowląt oraz 44% dzieci do ukończenia 3. roku życia, w większości zawierały w swoim składzie cukier. Dotyczyło to 58% produktów zbożowych z dodatkiem składników wysokobiałkowych oraz 42% prostych produktów zbożowych. Kaszki i kleiki - produkty najczęściej podawane niemowlętom i małym dzieciom, są jednocześnie najczęściej dostarczającymi produktami gotowymi przeznaczonymi dla niemowląt i małych dzieci – w swoim składzie cukier posiada 53% tych produktów.

Czas do momentu zastosowania rozporządzeń delegowanych do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 609/2013 jest okresem przejściowym, w którym możliwym jest stosowanie rozporządzeń krajowych bądź wspólnotowych. Okres ten będzie wynosił 4 lata dla mleka modyfikowanego (do dnia 21 lutego 2020 r.), z wyjątkiem preparatów do początkowego żywienia niemowląt i preparatów do dalszego żywienia niemowląt wytwarzanych z hydrolizatów białkowych, w odniesieniu do których rozporządzenie wspólnotowe stosuje się po upływie 5 lat od daty publikacji w dzienniku urzędowym Unii Europejskiej (do dnia 21 lutego 2021 r.). Dla produktów zbożowych przetworzonych oraz żywności dla dzieci okres ten będzie wynosił 3 lata, jednak ze względu na fakt, iż rozporządzenie delegowane nie zostało opublikowane - czas przejściowy jeszcze się nie rozpoczął.